

եւ երբոր մարմինը վշտահար ու վաստակաբեկ դէպ ի երկիր կըխոնարհի կիյնայ, դէպ ի երկիր որ իր հողոյն մէջ նորէն զինքը պիտի խառնէ, այն ատեն հոգին աւելի կըգօրանայ, վրան նոր եռանդ՝ նոր աշխոյժ կուգայ : Այն մարմնոյ խոշոր ծածկոյքը զինքը կըխոռովէ, վրան կըծանրանայ, եւ երբեմն նաեւ զինքը կըմոլորցընէ . բայց երբոր ցաւերու տակ ընկճած՝ այս աշխարհիս վրայ ապրիլը կըմոռնայ ու անհնարին վշտացը մէջ բերել քուն մը կըլլայ, յանկարծ ձայն մը կընասնի ականջը որ « եկ » կըսէ իրեն :

Կըձանջնայ այն սիրուն ձայնը, կըտեսնէ հայրենիքը, կուրախանայ, եւ նոյն խնդութեամբը կարբընայ . ալ հրաման է իրեն որ ցաւալից բնակարանին շղթաները խորտակէ . կըթողու մանկանացու մարմինը որում այնչափ երկար ժամանակ գերի եղեր էր, եւ սլացեալ կըվերանայ յերկինս : Հոն կիմանայ իր անմահութիւնը :

Կըվայելէ անորանպատմելի քաղցրութիւնները, եւ ստեղծողին սիրովն արբած՝ կըվառի կըբորբոքի ու երբեք չհատնիր :

ՓՈԹՈՐԻԿ.

Թոջունը գետնի վրայէն սահելով անձայն կըբռնի, ուր երբալը չգիտեր : Երկինքը մութ ամպամած . օդը ծանր ու խղզուկ, եւ կարծես քէ մեզն ու փոքորիկը մէջէն կախուած են : Լերան ետեւէն մըրիկը կորոտայ եւ արձագանգն անոր ձայնը չորս դին կըտարածէ :

Փոշին պտոյտկելով դեզադէզ դէպ ի երկինք կելլէ՝ հետը տանելով խոտ եւ տերեւ : Տես ամպերն, ինչպէս տխուր է կերպարանքին . ինչպէս վրայէ վրայ կըդիզուին կըբարձրանան :

Աստուած մեր օգնութեանը հասնի, Աստուած զմեզ պահպանէ : Սա ամպէն անագին լոյս մը ժայթքեց . ամեն բան ջարդուեցաւ . ինչ կործանումն . պատուհաններն, տունն անգամ սասանեցաւ . եւ սակայն որորոցին մէջ մանկիկը կըքնանայ ու բան մը փոյթը չէ :

Սա քովի գեղին վրայէն եկող ձայնը կըլսես . դադրելիք չունի, ականջնիս պիտի խցընէ : Որոտում է . այն միայն չկար : Աստուած մեր օգնութեանը հասնի . Ի՛նչ սոսկալի հարուած . կայծակը պարտեզին մէջ ծառի մը զարկաւ . անա գետին ընկեր է խեղճ ծառը :

Եւ մանկիկը կըքնանայ միշտ . փոքորիկն իրեն ինչ կընէ : Անիկայ ինքնիրեն կըսէ . — Ի՛նչ փոյթս է . միքէ աչք մը չկայ որ վրաս կըհսկէ : Աջ քո հովանի լիցի ի վերայ իմ : — Շնչառութիւնը բերել է, ուստի հանդարտութեամբ միւս կողմը կըդառնայ : — Քնացիր, մանկիկ, քնացիր :

Տես սա հրոյ շառաւիղը : Մտիկ ըրէ . փոքորիկը կորոտայ մօտէն ու հեռուէն . կըմօտենայ : Գնա, շուտ ըրէ, փեղկերն ու վանդակները գոցէ : —

Անտարակոյս վերջի անգամին պէս պիտի ըլլայ . հունձքին բանը բուսաւ :

Եկեղեցւոյն վրայ ու տանը առջեւ փայլակ կըզարնէ : Ի՛նչպէս առուակին ջրերը կըշատնան : Փոքորիկը չդադրիր . ամենուն թշուառութիւն պիտի բերէ : Բայց ո՞ր գիտէ . ուրիշ անգամ մըն ալ այնպէս կարծեցինք, եւ ետքը ամեն բան աւելի լաւ գտանք :

Մանկիկը միշտ կըքնանայ . կարկուտն ալ հոգը չէ, եւ ինքն իրեն կըսէ . — Ինչո՞ւ լամ . իմ բաժինս միշտ արտին մէջ անկորուստ պիտի մնայ : — Յիրաւի, Աստուծոյ ողորմութեամբը մինչեւ հիմա իր բաժինը չպակսեցաւ :

Ո՞հ, ուր է քէ Աստուած մեզի մանկական անխարդախ ու վստահ միտք տար . մեծ ուրախութիւն եւ մխիթարութիւն է այն : Թող անձրեւ գայ, կարկուտ իջնայ, մանկիկը քաղցր քուն կըլլայ եւ Աստուծոյ վրայ երազներ կըտեսնէ . Աստուած ալ իւր խոստմունքը կըկատարէ, անոր պահապան հրեշտակ մը կըդրկէ որ զինքը ամեն վտանգէ կազատէ :

Ի՛նչպէս յանկարծակի փոքորիկն անցաւ : Արեւը նորէն պայծառ կըփայլի : Շնորհակալ ըլլամք Աստուծոյ որ միւս անգամ անոր յուսալից դէմքը մեզ ցուցուց :

Ո՞հ, վերջապէս մանկիկը կարբընայ : Ի՛նչպէս աղեկ քնացաւ . անոյշ անոյշ կըծալտի ու բանէ մը տեղեկութիւն չունի : Տես, Գառնիկ, ինչպէս մարմինը առոյգ ու երեսները կայտառ եւ գեղեցիկ են . կարծես քէ փոքորիկն վրայ աւելի ալ գեղեցկացաւ ու գօրացաւ :

Այսպես նաև անունը որ բոլոր իրենց յոյսն ու վստահութիւնը Աստուծոյ ողորմութեանը վրայ դրած՝ իրմէ կըսպասեն ամեն օգնութիւն ու մխի-

բարութիւն, եւ աշխարհիս նեղութեանց ու վշտաց չորս դիւն փոքորկալից որոտած ժամանակը անվրդով սրտիւ քաղցը քուն կըլլան :

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ՈՒՂԵԽՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՓԱՐԻԶԻ Ի ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ.

ՆԱՄԱԿ ԵՐՐՈՐԴ.

« Դանուբէն Սեւ ծովը մտնելով յունիսի 1ին (որ էր ըստ ճին տումարին մայիսի 20), ուրը ժամ քալելէն ետքը հասանք Վառնա, ուր մեր ազգէն բնական բազմաթիւ ժողովուրդ գտնուիլը յայտնի է. բայց որովհետեւ շոգեմաւը մեկ ժամէն աւելի չուշացաւ. նաւահանգստին մէջ, մենք ալ չկրցանք ցամաքն ելլել ու համազգի եղբարց հետ տեսնուիլ :

« Պուրկազին զիմացն որ հասանք, անկեց Պօլիս գնացող ուրիշ ճանապարհորդաց հետ եկաւ շոգեմաւն էլլաւ. Աղբիւնուպօլսոյ էւ Փիլիպպիի առաջնորդ Սարգիս սրբազան արքեպիսկոպոսը, ուղեկից ունենալով Գերապատիւ Մեսրոպ վարդապետը : Ծանօթացանք իրարու. հետ ընտանի սիրով էւ ուրախութեամբ, էւ սրբազան առաջնորդը իր քաղցը ու զուարթ ծանրութեամբը ամենուն պատկառելի էր շոգեմաւին մէջ :

« Վերջապէս յունիսի 3ին (մայիսի 22) առաւօտուան ժամը 6ին, գեղեցիկ օդով, էւ պայծառ արեւուն ասիական լեռներուն վրայէն տուած ողջոյնն ընդունելով՝ մտանք Կոստանդնուպօլսոյ ջրնաղ նեղուցին ներս, էւ ինչ զուարճութիւն որ ունեցեր էի տասնընիւնգ տարի առաջ՝ նոյնպէս Սեւ ծովէն Պօլիս մտած ատենս, նոյնը առաւելաւն հանդերձ ունեցայ. ձգեցի եւրոպական աշխարհականի տնէն հագուստս, Փարիզէն հետս առած եկեղեցականի վայելուչ զգեստներս հագայ, էւ շոգեմաւին բարձրեկ մեկ միջոցը անշարժ կեցած կըզմայլէի այն աննման փոփոխին ու եզական մայրաքաղաքին յարափոփոխ տեսարաններուն գեղեցկութեանը վրայ :

« Շոգեմաւը դադրելուն պէս, Տաճկաց մարսապետն ու արգելանցի բժիշկն եկան, ինչպէս որ սովորութիւն է, ու նրանք տուին ուղեւորաց դուրս ելլելու : Շուտ մը մանր ու խոշոր նաւակներ շոգեմաւուն չորս դիւն առին էւ ամեն նաւավար իր նաւակը կընրաւիւրէր ձամբորդները : Այն բազմութեան մէջ տես-

նեմ որ հաստաբազուկ նաւավարին մէկն ալ բովինին հետ հայերէն կըխօսի. հարցուցի իրեն քե Հայ էս. տեսայ որ գոհ սրտով ու լեցուն բերնով պատասխանեց քե « Հրամեր էս, Հայ եմ : » Սիրտս զուարճացաւ, ու ըսի իրեն որ մեր սնտուկներն ու զմեզ առնու իր նաւակը. Սարգիս սրբազանն ալ հոն հրամցուցի, ու շիտակ մարսատունը գնացինք : Սրբազանը մասնաւոր պատրիարքական գիր ուներ տաճկերէն՝ որ իր կարասիքը մաքսի նեղութենէն ազատ մնան. այն գրոյն զօրութեամբը մարսատան մէջ ատեն չկորսեցնուցինք, այլ շուտով գնացինք դէպ ի պատրիարքարանը ի Գուսգափու : ձամբան շատ մը նաւակներ տեսանք մերազնեայ վաճառականներով ու խանութպաններով՝ արուեստաւորներով լեցուն, որ Սամաթիայէն էւ ուրիշ տեղերէ շուկան կերբային, ծանր ու անոյշ նայուածքով կըդիտէին զմեզ ու կանցնէին... այն առաջին անգամն էր՝ տասնընիւնգ տարիէ ի վեր՝ որ այնքան ազգային եղբարք մեկտեղ կըտեսնէի. ալ կրնաս հասկընալ այն միջոցին ունեցած ուրախութիւնս :

« Պատրիարքարանէն մեզի ընդ առաջ ելլողներն էղան Գերապատիւ Իգնատիոս վարդապետ՝ Սրբազանին արժանընտիր փոխանորդը, Գերապատիւ Ալեքսան վարդապետը, էւ ուրիշ վարդապետք էւ բանաւար : Հոն իմացանք որ Սրբազան Պատրիարք Հայրը քանի մը օրէ ի վեր Իսկիւտար գնացեր է, էւ քե մեր գալուստը շաբաթ մը ի վեր կըսպասուի եղբւրմանաւանդ քե ոմանք (ի հարկէ ակամայ բարեկամներ) այնպէս ճայն հաներ են որ իբր քե շատոնց հասեր էմ Պօլիս, բայց ասդիս անդին բարբարութիւն կըշրջիմ եղեր՝ չեմ գիտեր ինչ պատճառաւ... Մտայ պատրիարքարանին նաւակը, էւ Գերապատիւ Ալեքսան վարդապետին ու Մինդրատեան Թաղեոս աղային հետ անցանք Իսկիւտար, անկեց ալ կառօք (Պօլսոյ գոյնգոյն